

До спеціалізованої вченої ради ДФ 26.850.010
Національної академії керівних кадрів культури
і мистецтв Міністерства культури та
інформаційної політики України

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора мистецтвознавства, с.н.с., професора,
члена-кореспондента НАМ України
Роготченка Олексія Олексійовича

на дисертацію

Шеменьової Юлії Володимирівни

**«Мурали України у світовому стріт-арті: формотворення, пластичне
моделювання, художньо-образні особливості»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Дисертація Ю. В. Шеменьової є актуальною для сучасного мистецтвознавства, оскільки мурали посідають важливе місце у видовій ієархії візуального мистецтва України, поєднуючи в собі ознаки монументально-декоративних стінописів, провокативних творів вандального мистецтва та хуліганських графіті. Відповідно, мурал-арт в українському культурно-мистецькому просторі вирізняється багатовекторністю художньо-образних виявів, чим викликає багато спірних питань у науковому середовищі. Крім того, до сьогодні не було складене цілісне уявлення про виняткову цінність муралів на території України. У результаті проведеного дослідження дисерантка уточнила ключові етапи формування даного арту в українських містах, окреслила способи формотворення, пластичного моделювання та художньо-образні особливості муралів світу.

Водночас, здобувачка розкриває питання становлення і розвитку мурал-арту на різних континентах крізь призму трансформацій у світовому образотворчому та монументально-декоративному мистецтві кінця ХХ – початку ХХІ століття. Аналізує географічні межі дослідження, що охоплюють терени Європи, Азії, Південної та Північної Америки, Африки й Австралії, та наголошує на особливому значенні мурал-арту на теренах України.

Структура дисертації характеризується послідовним викладом матеріалу, що дозволяє простежити еволюцію явища мурал-арту від малярства доби верхнього палеоліту (14 тис. р. до н.е) до стінописів постпостмодерну (2010-ті pp.). Так, у першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні засади дослідження» здійснено аналіз низки теоретичних праць, котрі висвітлюють важливі питання щодо філософських, культурологічних, історичних і мистецтвознавчих аспектів зрушень у світовому образотворчому мистецтві кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Авторка послідовно розкрила етапи вивчення феноменів стріт-арту в працях вітчизняних і зарубіжних учених. Уперше обґрунтувала необхідність розглядати мурали, як результат розвитку та трансформації монументально-декоративного мистецтва, крізь вплив соціально-політичних і культурно-мистецьких перетворень у світі.

У другому розділі «Основні тенденції виникнення та розвитку мистецтва мураля в світі» Ю. В. Шеменьова досліджує генезу мурал-арту в світовому та вітчизняному образотворчому та монументально-декоративному мистецтві. Визначає окремі причинно-наслідкові зв'язки виникнення мистецтва таких стінописів у різних культурах світу. Дисерантка пов'язує теорії появи мурал-арту в конкретних країнах з історико-культурними процесами становлення світового монументально-декоративного мистецтва (с. 73), політичною мотивацією створення мураля на початку ХХІ століття та проявами демократії в країнах Північної Америки (с. 74–75).

Крім того, аналізуючи ряд концепцій, висвітлених британськими й американськими дослідниками мурал-арту на різних континентах (П. Деннант, О. Дабене, Р. Палмер, Р. Шактер), Ю. Шеменьова підкреслює його розвиток на базі мексиканського муралізму й американської хіп-хоп культури 1930-х pp.

У цьому зв'язку особливий інтерес викликають підрозділи 2.2. «Географія та хронологія поширення мураля в світі» та 2.3. «Європейські муралісти та специфіка їхньої творчості», в яких здійснено детальний аналіз появи

муналів на території Північної (Мексики, США, Канади) та Південної Америки (Чилі), Центральної (Німеччина, Франція, Великобританія) та Східної Європи (Польща) та Африки (країни Перської затоки та Близького Сходу).

У третьому розділі «Мурали в контексті стріт-арту України» дисертантка розкриває головні причини розвитку творів мурул-арту на теренах України. Зокрема уточнює вплив американської та європейської хіп-хоп культури на українську молодь і результатів трансформаційних процесів у мистецтві постмодерну та постпостмодерну (с. 119).

Ю. Шеменьова прослідковує хронологію поширення мурулів в українських містах з 1990-х рр. Вона наголошує на першопричинах зародження мурул-арту з тегів і графіті на Заході України, викремлює низку митців, які пролонгували графіті-рух до центральних і східних областей країни.

Так, у підрозділі 3.2. «Розвиток мурулізму в локальних осередках України» здобувачка характеризує причини поширення мурул-арту в містах-мільйонниках і проводить візуальний аналіз мурулів, виконаних у найбільших локальних осередках України.

Важливим напрацюванням дисертантки стала систематизація інформації про особливості технологічних процесів створення мурулів. Так, у підрозділі 3.3. «Техніко-технологічні особливості мурулів в Україні»

Ю. Шеменьова, на основі інтерв'ювання українських райтерів і практичних експериментів, розкриває поетапність виконання стінопису від зародження ідеї до завершення роботи на поверхні стіни.

У четвертому розділі «Специфіка формотворення та пластичного моделювання, художньо-образні особливості мурулів в Україні» авторка здійснила класифікацію та розробила типологію вітчизняних мурулів, визначила специфіку їхнього формотворення та пластичного моделювання. Так, здобувачка розподілила мурали світу за зовнішніми характеристиками; тематикою, котру висвітлюють митці; функціями, що виконують стінописи у

вуличному просторі міст; типами поверхонь, на яких створюються зображення; їх розмірами; прийомами формотворення та засобами пластичного моделювання малюнків, їх художньо-образними особливостями та стилістикою; здійснила системний аналіз іконографії фемінних і маскулінних образів у муралах Європи, Америки й Африки.

У цілому позитивно оцінюючи проведене дисертанткою дослідження, варто акцентувати увагу на деяких питаннях, які постали під час ознайомлення з роботою.

- У своїй дисертації Ви значну увагу приділяєте світоглядним концепціям становлення мурал-арту в країнах Америки та Центральної Європи, наводите приклади теоретичних праць американських і британських дослідників М. Купер, О. Дабене, Г. Чейнфалта, Р. Шактера та ін. Однак, у роботі майже відсутні посилання на подібні праці інших українських дослідників. Скажіть, будь ласка, чим це зумовлено?

- У підрозділі 2.3. «Європейські муралісти та специфіка їхньої творчості» і протягом усієї праці Ви аналізуєте мурали у країнах Центральної та Східної Європи. Поясніть за яким принципом Ви обирали дані локальні осередки, адже згадки про стінописи Західної Європи у роботі майже не зустрічаються?

- У підрозділі 3.1. «Стріт-арт України у контексті постпостмодерного мистецтва ХХІ століття» Ви наголошуєте на ключових теоретичних засадах постпостмодерну. Однак розкриваєте дану проблематику лише в двох абзацах. Поясніть детальніше, яким чином вплинули теорії постмодерну і постпостмодерну на концепції створення муралів в Україні?

- У додатку Б. «Глосарій» (с. 256) понад 30% термінів не мають посилання на відповідне джерело, зокрема сленгові «Masterpiece», «Stencil», «Flat», «Fading». Поясніть, будь ласка, чим це зумовлено?

Поставлені питання та зауваження в цілому не применшують вагомість проведеного дослідження. Вважаю, що дисертація Юлії Володимирівни Шеменьової «Мурали України у світовому стріт-арті: формотворення,

пластичне моделювання, художньо-образні особливості» є самостійною, завершеною працею, має наукову новизну та сформовану концепцію. Текст дисертації відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 023 – Образотворче мистецтво; декоративне мистецтво; реставрація. Анотація кваліфікаційної праці та публікації за темою повною мірою віддзеркалюють зміст дослідження.

Отже, Шеменьова Юлія Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Головний науковий співробітник
відділу теорії та історії культури
Інституту проблем сучасного мистецтва
Національної академії мистецтв України,
заслужений діяч мистецтв України,
доктор мистецтвознавства, с.н.с., професор,
Член-кореспондент НАМ України.....O. O. Роготченко

